

DUNDAGA 2005

Zvejas rīku un citu saimniecības priekšmetu ekspozīcija un gidu pakalpojumi
 Lībiešu informācijas centrā *Kūolka* Kolkā, tel.: 3277137
 Tradicionālo ēdienu maltītes grupām *Ūšu sētā* Kolkā, tel.: 9475692

Kas ir lībieši

Lībieši ir viena no vistālāk rietumos dzīvojošajām Baltijas jūras somugru tautām, kas agrāk apdzīvoja plašu Latvijas teritoriju. Pirms Otrā pasaules kara lībieši bija palikuši vairs tikai divpadsmit Kurzemes piekrastes zvejnieku ciemos uz rietumiem no Kolkas. 20.gs. sākumā lībiešu valodā vēl runāja pāris tūkstoši cilvēku, mūsdienās vairs tikai kāds desmits. Šodien lībiskais mūs uzrunā caur materiālo un garīgo kultūru, tautas tērpiem, dziesmām, lībisko dialektu, personībām literatūrā un mākslā.

Lībiskais ir mūsu vidū. To kopt un balstīt – tā nav tikai cieņa pret senākajiem pamatiedzīvotājiem, tas ir pienākums pašiem pret sevi. Lai, dzirdot vaicājumu „Kā tevi sauc?”, bez šaubīšanās zinātu atbildi.

Buklets sagatavots ar Eiropas Savienības un Latvijas valsts finansiālu atbalstu ES *Phare* grantu programmas „Sabiedrības integrācijas veicināšana Latvijā” atbalstītā Dundagas pagasta padomes un s/o Līvu (lībiešu) savienības (Līvōd It) sadarbības projekta „Lībiešu kultūrvides elementu kopšana Ziemeļkurzemes amatniecībā un ainavā” ietvaros.

Izmantotie materiāli:

- Dumpe L. *Par Kurzemes lībiešu tradicionālo uzturu, rakstu krājums Lībieši.* – R., 1994.
- Čimermanis S. *Zveja un zvejnieki Latvijā 19. gadsimtā.* – R., 1998.
- Šuvcāne V. M. *Lībiešu ciems, kura vairs nav.* – R., 2002.
- Fotogrāfijas no Edgara Siļa un Dženetas Marinskas personiskajiem arhīviem.

“Zaļā novada” centrs

Pils iela, “Pils”, Dundaga, LV-3270
 tālr. +371 3237858, fakss +371 3237851
 e-pasts: zalaisnovads21@dundaga.lv
www.zalaisnovads21.lv

Īpašu uzdevumu ministra sabiedrības integrācijas lietās sekretariāts

Lībiešu (līvu) lietu nodaļa
 Elizabetes iela 20, Rīga, LV-1050
 tālr. +371 7365381
 e-pasts: vija.virtmane@integracija.lv

Līvu (lībiešu) savienība „Līvōd It”

Alksnāja iela 3, Rīga, LV-1050
 tālr. +371 7225725, fakss +371 7226407
 e-pasts: livodit@apollo.lv; www.livusavieniba.lv

Lībiešu informācijas centrs

“Kūolka”
 Kolkā, LV-3275
 tālr. 32 77137
 e-pasts: majja.neriha@integracija.gov.lv

Etnogrāfiskā kolekcija

“Rāndali”
 Mazirbe, LV-3273
 tālr. 9100389

Veijjami līvōd kilīš

ZVEJNIECĪBA

Libiešu ciemos

Zvejnieks nes lomu mājās

Tiklu žāvēšana Kolkas jūrmalā 50-tos gados

Sievietes zvejā nepiedalījās, bet veica galvenos darbus lomu apstrādē un pārdošanā. Ritos viņas *valgumā* gaidīja virus atgriežamies no jūras un ķērās pie zivju apstrādes: *purgāja* zivis no tikliem, palīdzēja vīriem nogādāt tās mājās, kur zivis mazgāja, tīrīja, vēra uz *virbiem*, kūpināja, *pepināja* (sk. tālāk) un citādi apstrādāja.

Zivis kūpināja divējādi – karstā un aukstā veidā. Karsti kūpinātās jeb *pepinātās* zivis bija gatavas jau dažu stundu laikā - mīkstas, sulīgas, toties patērējamas tūlīt. Plašāk lietoja auksto kūpināšanu - zivis vispirms apsālīja, tad turēja mēreni karstos dūmos ilgāku laiku – no 36 stundām līdz pat trim dienām. Ziemeļkurzemes lībieši bija tālu izslavēti kā izcili aukstās kūpināšanas meistari.

Vasarā nozvejotās zivis, iesālot vai nožāvējot, sagatavoja krājumam ziemai, kad jūra bija aizsalusi un zvejot nevarēja. Sālīja visu veidu zivis lielā daudzumā un turēja klētī.

Zivju purgāšana no tikliem Kokasragā
Bušu vēšana uz virbiem Lielirbē

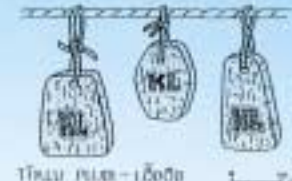
Zivju žāvēšanai katrā lībiešu zvejnieku sētā bija uzcelts *dūmnams*. Tā bija neliela zema balķu vai dēļu celtnē bez griestiem, vai arī no vidū šķērsām pārzāģētas vecas zvejaivas abām pusēm uzslīeta konusveida būda. No laivas daļām saslietos dūmnamus varam uzskatīt par lībiešu zvejnieku sētas savdabīgu simbolu.

Dūmnamiņi Vaides "Ozolniekos"

Ar zveju cieši saistījās rīku un piederumu izgatavošana un kopšana, tiklu aušana, iestādīšana, lāpīšana, virvju višana, lomu sagatavošana pārdošanai u.c. darbi.

Tiklus auda paši zvejnieki. Latvijas pirmās brīvvalsts laikā linumus pirka, bet tos vēl vajadzēja sagatavot par tikliem. Tiklu gatavošanai, kā arī lāpīšanai bija nepieciešami darbarīki: tiklu āķis, saivas, tiklu uzmetamais dēlītis, uzpirksteņa nazītis.

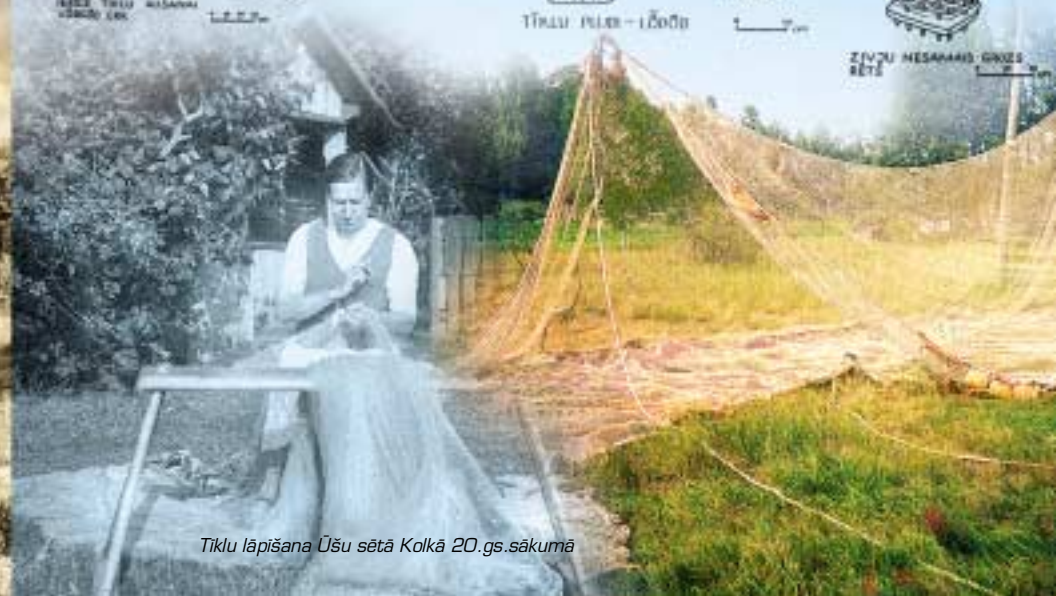

Lībieši paši sevi dēvē par *kalāmiēd* – zvejniekiem, un zvejniecība jau gadsimtiem ir viņu pamatnodarbe. Zvejniecības tradīcijas jūrmalnieki mantojuši no paaudzes paaudzē, un līdz mūsu dienām tās maz mainījušās.

Kurzemes piekrastē 19. un 20. gadsimtā zvejoja silķes, brētliņas, butes un mencas. Silķes un brētliņas zvejoja ar tikliem un murdiem agrā pavasarī un rudenī, butes – ar vadiem un galvenokārt vasarā.

Valgums bija vieta piekrastes joslā starp ūdeni un kāpu, kur stāvēja laivas un zvejas piederumi: krastā uzvilktu laivu balsti – *stuģi*, apaļkoki – *kalji*, ar kuriem laivas uzvilka krastā vai ielaida jūrā (vēlāk laivu uzvilksanai krastā izmantoja *vinčas*), *krāģi* tiklu virvju žāvēšanai un tiklu *mērķu* piesiešanai, arī tiklu *gremdu* – akmeņu – uzlikšanai. Zemē bija ierakti *žākuri* tiklu virvju žāvēšanai.

Kāpā vai liedagā stiepās *vabu* rindas, kurās pakāra žāvēšanai slapjos tiklus.

Tiklu lāpīšana Ūšu sētā Kolkā 20.gs.sākumā